

CSALÁDI KÉP

Szöveg: Zorándy Sára. Fotó: Sipos Dániel

A SZEREPLŐK: Bálint Anna (27),
Simon Zsófia Eszter (23), Susán Eszter (30)

Az interjú júliusban készült, akkor sikerült egyszerre otthon találni a Mózes Ház lakóit úgy, hogy nem volt egyéb otthoni kötelességük. Azóta Zsófi vizsgaidőszakának vége (meglett minden vizsgája), Eszternek van udvarlója (nagyon jóképű), és Anna elkezdte a doktorit (ahol megfelel az elvárásoknak).

A HELYSZÍN: Király utca, a Kazinczy utca sarkán egy 130 nm-es, parkettás, utcára néző négy szobás nagypolgári lakás.

ELŐSZOBA: Csomó sábeszdekli a polcon: ha valaki nem hozna, van. Az absztrakt kerámiákat egy performance-hoz készítette egy izraeli lány, aki három hónapos kerámia-gyakorlatot végzett Kecskeméten, és járt a Mózes Házban is. Martin Buber *Én és te* című könyve adta a művekhez az ihletet. Mielőtt visszatért Izraelbe jó néhány kerámia tárgyat – többek között ezeket is a Mózes Háznak ajándékozott.

MOISHE HOUSE, MÓZES HÁZ: egy nemzetközi kezdeményezés, ami zsidó alapítványok és egyéni adományozók révén, olyan zsidó fiatalokat támogat, akik összeköltöznek, és amolyan diáklakás keretein belül szerveznek másoknak zsidósággal kapcsolatos programokat. Három kategória van a Moishe House pályázatban, és a támogatás attól függően nő, vagy csökken, hogy mennyi programot csinálnak. Amennyiben a lányok legalább hét programot csinálnak havonta, az albérlet felét állják. Ezen kívül van egy keretük arra, hogy a kitalált programokat megvalósítják, Eszter: „Ez azt jelenti, hogy egyáltalán nem ingyen lakunk itt, sőt, kb. annyit fizetek, mintha egyedül bérelnék egy garzont. Muszáj volt ilyen nagy lakást bérelnünk, hogy elférjünk a programokkal, a helyszín is fontos volt. Nagyon nagy szerencsénk van a lakással, és a főbérlettel is, aki még nyíltan nem kérdezett rá, hogy mi ez az egész Mózes Ház.”

KÖLTÖZÉS: Egy éve, 2009 szeptemberében költöztek be. Zsófi: „Az nagyon vicces volt, hogy júniusban megkaptuk a pályázatot, július elsején elutaztam, és szeptember elsején tértem vissza az országba, mielőtt elmentem éppen hogy csak elkezdtünk lakást keresni, azt hiszem kettőt néztünk meg együtt, aztán én elmentem

másnap, két napra rá megtalálták ezt a lányok. Írták az emailt, hogy ez szuper, elküldtek valami linket, én meg rábólintottam, hogy jó, ok. Ők elkezdtek beköltözni. Végül én is megérkeztem haza betegen, három napig lázas voltam, úgy mentem a lakásmegnyitóra, és két napra rá beköltöztem én is. Anna: „Még vettünk épp egy IKEA ágyat, és péntek este már jöttek a vendégek.” Eszter: „Annának még meg sem volt az ágykerete, csak a matrac.”

A RABBI: David Lazar konzervatív (maszorti) rabbi, viszont a lányok szerint ezen belül a legliberálisabb. Lazar rabbi a Mózes Házban péntek esténként összegyűlő Dor Hadas közösség „távabbija”, aki idén többször ellátogatott Budapestre. Eszter: „Nagyon laza.”

LÉDERERÉK: Az első héten találta az Anna a kamra felső polcán egy nejlonzacskóban egy családnak a *Schutzbriefe-t*: anyuka, apuka meg a kislány. Volt ott még a kislánynak a naplója, meg levelek. A lányok szeretnének utánajárni, hogy honnan is kerültek ide ezek a papírok és mi történt a családdal. Amikor a lakás tulajdonosát kérdezték, ő azt mondta, hogy az előző bérlők, azaz „az ügyvédek” hagyhatták itt. Érdekes módon a Léderer maga szintén ügyvéd volt, az egyik dokumentum éppen az ő ügyvédi oklevele. Talán az egyik ügyvéd hozzátartozója lehet. De akkor miért hagyták volna ott? Ha viszont nem ők hagyták ott, hogyan kerültek ide a papírok? A leveleken a cím azonban a Katona József utcába vezet, tehát eredetileg nem a Király utcába címezték őket. A megoldás egyelőre rejtély.

A HÁTTÉR: Eszter még 2009 tavaszán kereste meg Zsófit, hogy lenne-e kedve vele együtt egy közösségi házat létrehozni. Zsófi: „Szimpatikusnak találtam az ötletet. Huszonkét éves voltam, addig a szüleimmel laktam, szerettem volna ezen mozdítani, és úgy gondoltam, ez egy jó lehetőség, a szüleim pedig szintén támogattak ebben.” Eszter már vagy tíz éve aktív zsidó közösségben, programszervezésben, nemzetközileg is, a Maromban például. Az egyik Maromos rendezvényen találkozott egy sráccal, aki Angliában lakott Mózes Házban, ami iszonyúan megtetszett neki. Eszter: „A Budapesti Marom meghívta az Emmunah nevű együttest, aminek az MC-je mondta, hogy ő a Moishe House-ban lakik. Egyébként a legelső és azóta is a legnagyobb Moishe House

Amerikán kívül a londoni. Ő győzött meg, hogy írjak a nemzetközi szervezetnek ahol örültek a kezdeményezésnek, de onnan még egy másfél éves folyamat volt míg végül beköltöztünk. Egyrészt nekik elő kellett teremteniük az anyagi feltételeket, másrészt még egymásra kellett találnunk Zsófi-val és Annával is.” Anna éppen lakást keresett, mikor Eszter megkérdezte, lenne-e kedve részt venni. Ráadásul a Dor Hadasnak, ahova Anna akkor már hosszú ideje járt és alapító tag, szintén nem volt helye. Arra gondolt, hogy már ezért is érdemes lenne megpróbálkozni, mert akkor ez a fedél nélküli kis közösség menedékre lelne. Anna Esztert a Sirályból ismerte, Zsófit pedig csak egy fél évvel az összeköltözés előtt ismerte meg, de a Sirályban meg a Marom szervezte kapolcsi Jewstock fesztiválon már összefutottak.

NAPPALI: '60-as éveket idéző elemes bútor, vörös bársony, a lakástulajdonos „adta oda”. Szemben nagy asztal, az erkélyajtó másik oldalán összecsukható IKEA-s székek, meg kinyitható kanapé, amit a Marom vett még, vitték ide-oda, most itt megpihen.

AZ ÚJ EMBER: Eszter hamarosan kiköltözik – egyrészt elérte a Mózes Ház korhatárt, másrészt szeretné másoknak is átadni a stafétát. Anna: „Nem olyan könnyű megfelelő embert találni, úgyhogy ilyen jó kontraszelektációs módon keresünk. Nekem kicsit szempont, hogy ki az, aki már járt itt, és ki az, akin látszik, hogy ebben jól érzi magát.” Eszter: „Lehet, hogy az jó, ha az utódod fiú lesz, lehet, hogy most itt sok a 'női szubsztancia'.”

EGYÜTTÉLÉS: A lányok elmondása szerint nincsenek problémák. Illetve mégis vannak, hiszen nemcsak az a feladat, hogy együtt kell lakni, de számos felelősség jár a programszervezéssel, és valahol ez a Mózes Ház egyik lényegi eleme is a lakók szempontjából – közvetlenül megtapasztalni, hogy mit jelent egy közösséget létrehozni és fenntartani. Rengeteg munkával jár, a munka pedig súrlódásokhoz vezethet, különösen, ha az ember szívét-lelkét beleadja. Szerencsére eddig mindig sikerült megbeszélniük, ha ilyen előfordult. Anna: „Az összeveszés benne van a pakliban, de nem vagyunk annyira összezárvá. Mindenki nagyon sok mindent csinál, ki

itt alszik, ki ott alszik. Az egész nagyon képlékeny. Az talán jó kérdés lett volna, magunknak, hármunknak, a legelején, hogy mi minek képzeljük ezt az egészet, túl azon, hogy Mózes Ház, hogy mennyire számunkra is egy átjáróház, vagy nekünk mégiscsak az otthonunk. Ritmuskülönbség van, aszerint, hogy kinek éppen hogy alakul az élete, ki éppen mennyit van otthon, kinek van éppen vizsgaidőszaka, kinek van éppen valami baja – szerintem csak ennyi, de szerintem még a normális kereteken belül zajlik, amennyire ezt lehet relativizálni, vagy általánosítani,”

KÖZÖSSÉGEK: Zsófia: „Itt több szinten vannak közösségek. Mi hárman is alkotunk egy közösséget, és néha egy kicsit elfeledkezünk erről. A saját közösségünket is kell építgetni néha, csak sokszor nem érünk rá. De volt egy-két nagyon jó alkalom, amikor hárman együtt, csak magunknak csináltunk valamit, pl. elmentünk közösen pizzázni, vagy csak megitünk egy üveg bort a konyhában. Több ilyen este kellene, de mindhárman eléggé elfoglaltak vagyunk.” A Mózes Házban egyébként több közösség kap helyet, itt található a Marom szociális akciócsoportja, a fent említett Dor Hadas egalitáriánus közösség, de itt működött nyáron a Bánkító szervezőinek irodája is.

KÓSER: Bár nem mindegyiküknek ugyanolyan fontos a kóser, teljes mértékben tiszteletben tartják azokat a látogatókat, akik glatt kósernek, így a lakást ilyen látogatások alkalmával teljesen kikaserolják. Anna: „Konzekvensen kóserek vagyunk, Peszachkor a homectelenítés alkalmából volt itt egy nagyszabású szentgőz alá eresztős eljárás vagy szeánsz, nem is tudom, minek nevezzük azt a szombat délutánt és estét, azt a vagy öt órát, amit ezzel töltöttünk, amikor is minden, az utolsó kis kanálig minden ki lett kaserolva,” Eszter: „Amúgy nehéz dolog ez. Egyrészt mert nem így nőttünk fel, másrészt mert a kóser élelmiszer drágább. Ugyanakkor mivel itt egy zsinagóga is működik, mégis követelmény a kóserság. Az egyszerűség kedvéért tejes konyhánk van.”

LAKÁSZSINAGÓGA: A lakás zsinagógaként is működik, a Dor Hadas egalitáriánus, maszorti/konzervatív elvek alapján működő független minjen péntekenként és zsidó ünnepek alkal-

mával itt jön össze. Ugyanakkor a Mózes Ház több, mint egy zsinagóga, inkább közösségi ház. Ugyanakkor ez egy pluralisztikus hely, ahol senki sem kötelez senkit semmire, ha van, aki péntek este kiáll az erkélyre, és dohányzik, az az ő dolga, de nem mindenki örül neki.

SZOCIÁLIS AKCIÓCSOPORT: Eszter és Anna tagja egy 12-fős csoportnak, aminek van egy-egy párja az Egyesült Államokban és Izraelben is. Rendszeresen találkoznak és zsidóságról, jótékonyaságról, szociális problémákról gondolkodnak közösen, valamint akciót szerveznek. A három csoport a három szemeszter során meglátogatja egymást. A magyar csoport, köztük Anna és Eszter így járt decemberben Jeruzsálemben, és májusban Budapesten járt az amerikai és izraeli csoport. Ilyenkor például szintén előkerültek azok a kérdések, hogy hogyan tudnak különböző identitású zsidó fiatalok – szekuláristól a glatt kóserig – kényelmesen, egymás elveinek tiszteletben tartása mellett időt tölteni együtt. Eszter: „Sokan azt gondolják, hogy iszonyúan liberálisak, és közben nem ismerik fel, hogy ők ugyanolyan kirekesztöek az ortodoxok irányában, mint az ortodoxok adott esetben a szekulárisok irányában.”

ANNA SZOBÁJA: a bejárattól az utolsó ajtó balra, a másik ajtó a közös nappaliba nyílik. Bicikli, íróasztal, polcrendszer. A zsidó tematikájú könyvtárát közösségi könyvtárnak nyilvánította, így azok az előszobai könyvespolcon vannak. Balerinacipő, két pár („Ezeket ma turkáltam, mindkét pár 800 forintba került.”)

PÉNTEK ESTE: Anna: „Fel sem merül péntek este mást csinálni, mint a sábeszt. Várom is, valamennyire mégis az a hét fénypontja. Amíg nem létezett a Moishe Ház, nekem akkor is nagyon fontos volt, hogy minden pénteken valahol legyenek. Így van ez már évek óta, csak akkor nem megyek, ha elutazom valahova, mindenesetre akkor is próbálom a péntek estének egy részét feltétlenül olyan emberekkel tölteni, ahol legálább egy kiddus is elhangzik.”

KÖZÖSSÉG: Eszter: „Az a jó, hogy ide jár aki református, aki halachikusan zsidó és olyan is, aki zsidó, de abszolút szekuláris, és mindannyian megtalálják a helyüket.” Zsófi: „Akik idejárnak nagy többségükben barátaim, persze jönnek mindig új emberek, de azokkal is egy idő után kialakulnak a baráti kapcsolatok.” Zsófi egyszer arra jött haza, hogy a szobájába pakoltak be az emberek, merthogy a legjobb barátainak felajánlotta, tegyék be a kabátjukat meg a táskáikat a szobájába, de jöttek velük vadidegének is. Zsófi: „Akkor iszonyúan rosszul érintett, hogy az emberek egy raktárszobának használták a szobámat. Rájöttem, hogy meg kell húznom egy bizonyos határt. Fontos, hogy az emberek azt is észrevegyék, hogy ez nem csak egy közösségi lakás, hanem van három ember, aki itt lakik, akiknek ez a magánszférája is.” Az idejárom tagok azért ezt általában tiszteletben tartják, és egyébként besegítenek a szervezésbe is: van aki anyagilag járul hozzá a kiddus költséghez, van aki mosogat, van aki gitározik és van aki főz. Épp ez a Mózes Ház közösségi élménye, hogy bárki hozzáteheti azt, amije van, sőt, ezt a házigazdák nagy örömmel fogadják.

KONYHA: Lambériás falak, pozdorja szekrényekben sokféle tányér, csésze, eklektikus hatás, hatvanas évektől mai IKEA pohárig, minden van. A falon tavalyi Bánkító és korábbi Sátoros Ünnep plakátok, chanukai ételosztási akciók hirdetései. Régebben a konyhát egy fal takarta el, ugyanis az ügyvédek az étkezőt várónak használták. Mikor a lányok beköltöztek a konyha újból családi helyiséggé alakult.

MOSOGATÁS: A lányok megpróbálják rávenni a vendégeket, hogy mosogassák el legálább a saját tányérjaikat, ha pénteken jönnek kabbalat sabatra, hogy ne nekik kelljen harminc-negyven fő után mosogatni. Lehet jönni főzni is, hogy ne mindig mindent ők csináljanak, mert az

elég fárasztó, és nincs is mindig kedvük. Aztán van még egy persely. Eszter: „Ez számunkra nagyon fontos, hogy a fiatalabb generációk megértsek, nem úgy van, hogy minden magától lesz, adja az állam, vagy a MAZSIHISZ, vagy az amerikaiak, vagy nem tudom ki, hanem a közönségnek kell önmagának gondoskodnia magáról. Ha nem csinál senki kaját, akkor nem lesz kaja. Persze ez sem jöhetne létre támogatás nélkül, de ez egy másik kérdés. Mindenesetre mi arra kérjük a tagjainkat, hogy adományozzanak, segítsenek a szervezésben, hozzanak bort stb. Néha növegtetni kell az embereket, de van olyan tagunk is, aki anélkül is mindig hoz valamit a konyhába, hogy kérnénk.” Anna: „Zsidók és a jótékonyág, na arról lehetne – sőt már a Balázs Gábor tartott is itt nekünk a témában előadást. De van aki egyszerűen nem érzékeny erre, ha lát ötven mosatlan tányért, és mondjuk odatesz még egy ötvenegyediket, és van aki pedig elkezd mosogatni. Az is hozzátartozik, hogy a társaság nagy része nem csak hogy egyetemista, de még otthon él, nem annyira evidens tehát ez mindenkinek. Általában azért akad segítség.”

ESZTER SZOBÁJA: Ebből nyílik a fürdőszoba, onnan kiléphet az előszobába. Nála is bringa, sok könyv, hanukia, héber feliratos gyertyatartó az izraeli 'Jad lakasis'-ből, ami egy idős embereket használati és dísz tárgyak révén foglalkoztató non-profit alapítvány. Látszik, szereti a táskákat: minél színesebb, annál jobb, ott lóg vagy öt különböző az ablakban. A polcon egy csokolódzó párt ábrázoló porcelán figura, a nagymamájától örökölte.

TANULMÁNYOK: Zsófi most lesz ötödéves orvostanhallgató, néha hazamegy a szüleihez tanulni – kell a nyugi. Zsófi: „Elég sok időt elvesz az egyetem, nagyon sok órám van. Kerestem munkát is, de eddig nem jött össze semmi, majd talán szeptembertől. Jelenleg a szüleim támogatnak.”

ZSIDÓSÁG-TÚLADAGOLÁS: Eszter esztétika és német szakon végzett az ELTE-n, három éve. Még gondolkodik, hogy szeretne-e doktorizni, közben különböző szervezetekben dolgozik, amelyek zsidó közösségeket építenek: JOINT, Marom, Mózes Ház. A JOINT-tól kap fizetést, ott közösségfejlesztési projekt-koordinátor. Anna most fejezte be az esztétika és a francia szakot, és a bábkészítő szakképzést a Bábszínházban. Szeptembertől

pedig elkezdte a doktorit az ELTE-n, esztétika szakon. Anna már több helyen dolgozott, például május végéig a Zsidó Múzeumban idegenvezetőként. Anna: „Máig nem tudom elképzelni, hogy ilyen súlyos, napi, és összetett szinten foglalkozzon az ember a zsidósággal, mint például Eszter, bár az utóbbi időben elég jól belehúztam. Most a nyolcadik kerületben csinálók túrákat, a zsidó emlékekre koncentrálnak, az is jó, kevésbé homogén a közönség. Ezenkívül magánórákból tartom fenn magam, franciát tanítok.”

CSALÁDI TÖRTÉNETEK

ANNA: „Az én sztorim egyszerre nagyon tipikus, és nagyon egyedi. Mind a négy nagyszülő családja érintett többé vagy kevésbé holokausztice, és utána el is távolodtak a vallástól. A kezdeti elfojtást követően idővel a szüleimben valami ébredezett, mocorgott, én addigra már kisgyerek voltam, és ezzel a lendülettel el is küldtek a Kazinczy utcai zsidó óvodába még '89-ben. Az egy elég nagy sokk volt természetesen, szinte előbb tanultam meg héberül, mint magyarul, vagy párhuzamosan, és az egész Altmannok, Kleinek, Löwy gyerekek hada akik fogadtak... – hát igen, akkor tényleg csak a vallásos gyerekek jártak oda. Ezek után a Lauder iskola, azaz a következő tizenkét év, már csak egy levezetés volt. Úgyhogy én kaptam elég sok pontot is, meg tapasztalatot is. Ott az ember elég hamar megérzi ezt a szörnyűséges csordaszellemet. Lehet, hogy pozitív értékekkel bír egy fajta csoporthoz tartozni, de hogy az a csoport úgy identifikálja magát, hogy az kívülről egy abszolút negatív képet mutat magáról, az problematikus. Ezt például a Lauderben elég könnyen megtapasztalja az ember. Bár a kezdet kezdetén, a rendszerváltás hajnalán, az tényleg egy felszabadulás-élmény volt, egy közösségi élmény: szülők, gyerekek, tanárok, mindenki nagyon örült, hogy megalakult az iskola. Abban az időben nem volt olyan sok alternatív elemi iskola Budapesten, ezért egy jobb fajta kontrasztelekciót teremtett, lévén, hogy a kvázi liberális szülők találták meg, és nem annyira a zsidó, ill. az elitiskola volt induláskor a hívószó.”

Anna elvált szülők egyikéje, de vannak féltestvérei. A fél-testvérek vagy 15 évvel fiatalabbak, kevés a kapcsolat. („Pont mire megszülettek, már közeledett az érettségi, és készsültem a magam útját járni.”)

ESZTER: „Anyukám zsidó, apukám nem volt az. Nagymamámnak elég fontos szerepe volt abban, hogy nekem ilyen pozitív, közvetlen kapcsolatom van a zsidósághoz, annak ellenére, hogy nem volt vallásos, de maga a lénye, ahogy beszélt ezekről a dolgokról, a könyvek és a család szeretete mind nagyon megfogott, és a zsidósághoz közelített.” Eszter Salgótarjánban született, hat éves volt, mikor szülei elváltak, édesapja röviddel azután disszidált Németországba, ott is halt meg 1999-ben. Válás után édesanyjával és húgával Érdre költöztek, Diósdon jártak iskolába. Eszter: „Diósd egy sváb település - gyakorlatilag én voltam az egyetlen zsidó. Tudtam, hogy én más vagyok, és azt is, hogy ez a zsidóság nem egy jó dolog, legalábbis nem olyan, amit nagyon hangoztatni kéne.” Tízéves korában aztán családosan elmentek Izraelbe, rokonokat látogatni. Eszter tudta, hogy ezt most nem szeretné az iskolában elmondani. („Ez a zsidókban annyira benne van, hogy nem tudod, hogy mennyire parázod az antiszemitizmust, vagy tényleg van.”) Anyja nem kapott különleges zsidó nevelést, bár van zsidó neve is. Azt azonban fontosnak tartotta, hogy gyerekeinek legyen a zsidósághoz kötődésük, ezért küldte őket többször Szarvasra, de a Mazsihisz talmud-tórájára is, és Baruch Oberlander rabbihoz is jártak gyerekként tanulni. Oberlander rabbi akkoriban jött Magyarországra, és tartott „vasárnapi iskolát”. („Voltak játékok, és mindig volt *brownie*.”) A reggeli imákat Eszter gyerekként kevésbé, a *brownie*-t sokkal inkább értékelte ezeken az alkalmakon. Az egyik játék során Eszter nyert egy mezűzét, ami aztán évekig kallódott a gyerekszoba egy fiókjában. Amikor barátaival 2007-ben megnyitották a Sirályt, Eszter a közösségnek adományozta – azóta is ott van a bejárat ajtajánál. Eszter ezt szimbolikusnak tartja: a legtöbb fiatal zsidó nem otthon, hanem az olyan közösségekben talál utat a zsidósághoz, mint a Sirályban, a Maromban vagy a Mózes Házban.

Eszter nyolcadikban úgy határozott, hogy az Anna Frank Gimnáziumba szeretne járni, de végül nem ment oda: az Anna Frankban azt mondták, hogy túl jók a jegyei, ezért nem tanácsolják, hogy oda felvételizzen. Így történt, hogy az Eötvös József Gimnázium német specializációs osztályában végezte a gimnáziumot. Másodikos volt, amikor az egyik iskolai barátja ősszel váratlanul 'Boldog Újévet!' kívánt neki. „Először nem is értettem, mert nálunk mindig ros hájának hívták az újévet, de

aztán kapcsoltam, hogy akkor ez azt jelenti, hogy ő is zsidó!” Egymás után rengeteg közeli barátjáról, iskolatársáról derült ki, hogy zsidó származásúak, és ez először nem egy negatív, hanem egy pozitív élmény lett számára. Tanulmányait az ELTE esztétika-német szakon folytatta. Harmadéves korában egy szerelem révén alijázott, és kint töltött kilenc hónapot, majd Pesten és Berlinben folytatta az egyetemét, és a zsidó közösség építését. Lassan tíz éve aktív a Maromban és vezet különböző projekteket. Eszter húga is alijázott, nemrég ment férjhez egy izraelihez.

ZSÓFI: „Nekem az apukám származásilag zsidó, az anyukám nem zsidó; egészen addig, amíg a Radnóti Miklós Gimnáziumba nem kerültem ötödikes koromban, nem volt nagyon zsidósággal kapcsolatos élményem. Amikor elkezdtem suliba járni, apukám elkezdett újra egyetemre járni, és azóta is egyetemre jár. Akkoriban hebraisztika szakra járt. Én tudtam, hogy mi az a széder este, ismertem a fontosabb zsidó ünnepeket, de otthon nem nagyon volt az kimondva, hogy én zsidó lennék, vagy az apukám zsidó.” Amikor Zsófi bekerült a Radnóti, akkor kezdődött el az egész, mert a Radnóti, ha ma már nem is zsidó iskola, de a második világháborúig az volt. Még a mai napig is nagyon sok szekuláris zsidó család gyereke jár oda, akár több generáción át. Az osztálytársai fele, vagy több mint a fele zsidó volt, senki sem volt vallásos, de ment ez a téma: pár felsős járt zsinagógába is. Zsófi: „A Radnóti egyszerre elit iskola is, és liberális is, sok barátnak voltak ismerősei a Scheiberből, AKG-ből, ez az egész így keveredett. Amikor már nagyobb voltam, apukám elvitt széder estére egyszer-kétszer a Nagyfuvarosba, akkor még a Radnóti Zoltán volt ott a rabbi.”

Zsófit akkor kezdte el jobban érdekelni a zsidóság, amikor már második egyetemista volt, és egy barátnője külföldre ment tanulni 2007-ben, elhívta a Zsófit a Sirályba, még egy kicsit beszélgetni, elbúcsúzni. Előtte sosem járt a Sirályban, és nagyon nagy hatással volt rá az egyedi zsidó közösségi és kulturális hely. Elkezdett önkénteskedni a Judapestnél, a Maromnál – Hanuka fesztiválon, Jewstock-on és más eseményeken. Nem volt szempont, hogy halachikusan nem zsidó, Zsófi belekerült a zsidó körforgásba.

ZSIDÓ-NEM-ZSIDÓ HÁZASSÁG: Eszter: „Azt tudom, hogy a második generációnak ez a zsidó-nem-zsidó házasság nehézség volt, kulturális,

identitásbeli, történetiségbeli különbségekből adódóan.” Zsófi: „Nekem apukám származásilag zsidó, de elment a kereszténység felé, teológiát is végzett.” Nem volt ebből konfliktus. Zsófi édesanyja az adventista egyházhoz tartozik, és ők is szombattartók.

TÓRA-SZEKRÉNY: a lányok tervezik a tóra-szekrény építését, ami a Mózes Ház, vagyis az ott található Dor Hadas saját tóratekercsét fogja őrizni. A szekrény újrahasznosított anyagokból, képzőművészek által valósul majd meg.

NYITOTTSÁG: A Moishe House főszervezet nem kért a lányoktól bizonyítékot: ki kellett tölteni jelentkezési lapot, esszét írni és videót készíteni, meg Skype-on beszélgettek, de soha senki nem kérdezte, hogy ki hogyan zsidó, és mit tart. A Moishe House elvei pluralisztikusak, nem szólnak bele, hogy milyen programokat csinálnak az ott lakók, és a világ különböző pontjain lévő minden ház más: azoknak a fiataloknak a világképét tükrözi, akik éppen ott laknak, és ez egy városon belül is időnként változik. A bécsit például jelenleg három ortodox srác csinálja, így ott egész más a programajánlat mint Pesten vagy Bostonban, ahol a fő szempont a szociális aktivizmus.

SZOMSZÉD: A szomszédok nagyjából jól bírják, hogy a lányoknál néha nagyszámú vendégsereg jelenik meg, csak egyvalaki szólt párszor emiatt. Eszter: „Nem állandó a bejárás, csak amikor programjaink vannak, azaz kb. hét alkalommal havonta. Olyankor van, hogy tíz ember jön, de előfordul, hogy negyvenen vagy még többen is vagyunk. Télen az emberek kiálltak cigizni a gangra, amiatt szóltak egyszer, hogy ez a házban felhangzik, azóta ezt másként oldjuk meg.” Nemrég újabb levelet küldött a szomszéd, amit a tulajdonosnak is elküldött, Eszter szociális akciócsoportjának találkozási idején párszor volt egy nemzetközi, negyvenfős csoport a Mózes Házban, és a hátizsákos külföldiek szemet szűrtak valakinek.

BÚTOROK: Zsófi szobája a legkisebb, az ágyat egy barátnőjétől kapta, a szekrényt Annától, az asztalt a szüleitől, a számítógépasztalt az unokatesójától, ő varrta a függönyt is, az íróasztalhoz a széket egy másik barátnője vette, a könyvespolcot az ügyvédek hagyták ott. Egy hátránya van a szobának, nincs természetes fény, mert ha Zsófi felhúzná a redőnyt, akkor aki

a liftből kiszáll, egyenesen az ágyába látna. Izrael térkép a falon, kopasz fűbaba az asztalon. („Öntözni kellett a fejét, és elvileg kinőtt volna rajta a fű, de nem nőtt ki. Két hétig öntöztem, minden reggel kapott... de semmi.”)

MAGÁNÉLETI KÉRDÉSEK: Anna: „Én nagyrészt házon kívül oldom meg.” Eszter: „Nagyon diszkréten, és nagyon jól kezeljük. Semmi negatív élményem ezzel kapcsolatosan nincs. Volt már olyan, hogy reggel fürödtem, és az Anna kopogott, hogy mennie kell, és akkor kiugrok a kádból – ez természetes, de nem éreztem semmi feszültséget.” Néha főz valamelyikük, akkor csinál annyit, hogy a többiek is ehessenek belőle. Legutóbb Anna sajtortója került asztalra. Zsófi: „Nagyon finom volt!” De mindhárman nagyon elfoglaltak, és ritkán van erre idejük. Így sokszor a lányok is akkor jönnek csak össze, amikor a Mózes Házban program van.

MAI MAGYAR HELYZET

ZSÓFI: „Az orvosi éneket kiemelve, munkám az biztos lenne, de hogy mennyiért dolgoznám ki a belemet, az viszont egy másik kérdés. Át akarták írni a rezidens-képzéses törvényt, hat év a diplomáig, de utána nincs még szakunk. Utána két év rezidens-képzés, és utána jön a szakorvos-képzés. A rezidens-képzés alatt már ugyanúgy kórházban dolgozol, mint egy rendes orvos: ügyelet, meg nem tudom – és azt akarták, hogy ne kapjunk érte fizetést. Könyörgöm, 26 évesen végzek, utána még két év, 28 éves koromig éljek a szüleim nyakán? Mert egyetem mellett meg hogy dolgozzak? Utána szakorvos képzés, akkor tanulok még kb. 5-8 évig, attól függően, hogy milyen szakirányt választok – mindezt olyan pénzért, meg olyan munkakörülmények között...” Ráadásul most már van az új törvény, ami kötelezi a pályakezdő Magyarországon végzett orvosokat, hogy kilenc évig itt is dolgozzanak. „Inkább olyan feltételeket kéne biztosítani, ami vonzó a frissen végzett orvosok számára, pl. egy kicsivel több fizetés, normális munkakörülmények, megfelelő eszközök és kórházi felszereltség, és akkor én is szívesen maradok. Így viszont most azon gondolkodom, hogy elmegyek Németországba dolgozni.”

ESZTER: „Szerintem általánosítani is lehet ezt a problémát. Minden fiatalban Magyarországon, aki tehetséges, és beszél nyelveket, fel-

merül, talán ez még egy kicsit zsidó specifikum is, hogy mobilisnak kell lenni, és érdemes külföldön, azaz Nyugat-Európában vagy akár Amerikában, Izraelben is szerencsét próbálni. Ezeket a dolgokat én is gondolkodom, karrier szempontjából azért, mert a zsidó intézményrendszerben itthon limitáltak a lehetőségek, de családalapítás, és zsidó életvezetés szempontjából is nehezebb itthon, mint például az Egyesült Államokban, vagy akár Franciaországban. Ugyanakkor van, ami ideköt, azért is költöztem haza Izraelből, később Berlinből, mert úgy éreztem, hogy van itthon dolgom. Érződik Budapesten, hogy van annyi minden van, amin lehetne változtatni, jobbra tenni. Mindez inspiráló is lehet, de néha áldozatokkal járó döntés, hogy akkor most nem Amerikába megyünk, vagy akárhova, hanem akkor itt, ebbe öljük az energiánkat. Emiatt az egy jó dolog, hogy a Mózes Ház nemzetközi kezdeményezés, és mégsem érezzük ebben magunkat elszigetelve, hanem integrálni tudjuk a külföldön meglévő jó példákat a magyar valósággal.”

ANNA: „Ami nekem jut erről eszembe, hogy a Mózes Házban a leggyönyörűbb azt látni, hogy péntek este, minden külső nyomás nélkül, hanem tényleg egyéni intenció nyomán, és annak köszönhetően jelennek meg fiatalok. Ki korábban, ki később, lehet tudni, hogy volt még valami dolga, ki borral, ki bor nélkül, ki biciklivel, ki bicikli nélkül, ki kocsival, csak hogy a szombattartás kérdéséről se feledkezzünk meg. Jó látni, hogy egy csomó ember, aki vagy nem találta meg máshol a közösségét vagy esetleg nem is kereste, mert eszébe se jutott, hogy neki is lehet egy ilyen közösségi élményben péntek este része, itt vannak, és énekelnek, és ütik a ritmust, és jól érzik magukat. Mindez valamilyen értelemben része a magyar helyzetnek, mert most különösen szükségük van az embereknek közösségre. De nem az, hogy 'hú, de jó itt, itt normális emberek vannak, itt lehet beszélni erről és erről és itt biztos nem fogunk találkozni egy Jobbik-szavazóval.' Pont az a fontos az egész Mózes Házban, hogy ez egy bárki számára nyitott hely.

ANTISZEMITIZMUS: Mintha már valaki kapargatta volna le a „Mózes” matricát a csengetőről, és a biztonság kedvéért a lányok részt vettek a JOINT-ban egy izraeliek által tartott bizton-
sági előadáson.... Eszter: „Szerintem ez túlpárazás, eddig nem volt gond, de persze néha én

is gondolkodom rá, hogy lehetne. Amit mi csinálunk: a Marom, a Sirály meg a Moische Ház, annak pont az a lényege, hogy nyitott, így ez a kockázat ezzel jár. Nem próbáljuk magunkat lezárni, hogy most ez csak zsidóknak – sőt, pont azt próbáljuk létrehozni, hogy valamit közösen. Nekem az a jó, meg a fontos, hogy ez egy aktív, proaktív dolog, hogy csinálj valamit az identitásoddal. Kezdjél vele valamit, és szerintem itt kezdődik a felelősségvállalás, és a magyaroknak is ezt kellene, az egész magyar társadalomnak is erre kellene törekednie, hogy a saját identitásával tudjon valamit kezdeni. Nyilván vannak benne negatív dolgok, például Trianon, van Holokauszt, vannak negatív dolgok, vannak pozitív dolgok, ezeknek valahogy egyensúlyba kell kerülni. A Bánkító Fesztivál, amit most már másodjára rendeztünk meg, az abszolút egy pozitív és proaktív válasz erre. Igen, vannak problémák, van a Jobbik, meg a Gárda, meg nem tudom mi, de közben a fesztiválon pl. arra törekszünk, hogy olyan jó kezdeményezéseket megmutassunk, ahol cigányok, szlovákok, magyarok közösen akarnak, és tudnak is valamit csinálni. Ez valahol talán utópisztikus, hogy ideális közösséget hozunk létre, de mégis nagyon remélem, hogy ezzel tudunk változtatni a problémákon.”

HALADÓ JÓGA-KÖNYV: Anna: „Szeretünk volna jógát is itt, de még nem találtuk meg azt az embert, aki tartaná. Ezt a sport-, meg egészség-vonalat még lehetne erősíteni, mert már életmód és gasztró témában előző félévben sikerült domborítani. Volt itt a Fűszeres Eszter is.”

MINDENNAPOK: Zsófinál attól is függ, hogy vizsgaidőszak van, ha nincs, akkor az órától függ, hogy mikor kel fel. Aztán elmegy, és estére általában beprogramoz valamit. („Nem vagyok egy korán fekvő típus.”) Szeret főzni, csak nem nagyon jut rá idő.

Eszter kel legkorábban, megiszik egy teát, elmegy egy találkozóra, irodában, az ebédet sokszor megbeszélésekkel köti egybe. Délután átmegy a Sirályba, és ott folytatja a munkát.

Később megpróbál eljutni jógára, vagy *spinning*-re – jó esetben össze is jön, de van, hogy még akkor is megbeszélések, vagy más munka – pl. pályázatírás köti le.

Annának éppen nincs megszokott ritmusa, most hogy munkanélküli. Amikor kap alkalmi munkát, akkor odamegy, de tanít franciát is. De bármi legyen, a biciklizés kell („Abszolút biciklizésfüggő vagyok!”)

ELÉGEDETTSÉGI INDEX:

ANNA: „Tíz, nekem most így jó. Nem panaszkodhatok, szerintem, de nekem semmit nem mondanak ezek a számok. Ha elkezdenél kérdezgetni, akkor biztos lehetne hatos is. És panaszkodhatnék. De ha a doktorim úgy fog sikerülni, ahogy szeretném, mert azt tényleg akarom csinálni, és intellektuálisan is kielégít.”

ESZTER: „Nekem sem a legkedvencebb kérdésem. Mondhatnám azt, hogy tíz-kérdőjel. Mert hogy bizonyos szempontból úgy érzem, hogy minden tökéletes, eltekintve attól, hogy nincs barátom, ami egy kicsit aggaszt, ugyanakkor nem tudom, hogy valóban szükségem lenne-e rá. De az, hogy harminc éves lettem egy csomó mindenben elgondolkodtatott, ez akkor is egy pszichológiai határ, amikor az ember összegzi, hogy hol van, most merre tovább. Hogy ha racionális vagyok, akkor nyolc, mert hiányzik a párkapcsolat.

ZSÓFIA: Nyolcas. Ha meglesz a gyógyszer-tan szigorlatom, akkor kilences, és ha vége lesz a vizsgaidőszaknak, akkor tízes.